

Αρ. φακ.: Α/Δ 1/2018

**Τοποθέτηση Επιτρόπου Διοικήσεως και Προστασίας
Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ως Εθνική Ανεξάρτητη Αρχή
Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων Αναφορικά με τις Συνθήκες
Φιλοξενίας και Στήριξης στο Κέντρο Υποδοχής και Φιλοξενίας
Αιτητών Διεθνούς Προστασίας στην Κοφίνου**

Λευκωσία, 22 Μαΐου, 2018

I. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

«The greatest thing you will ever learn is to love and be loved in return»

Αυτά ήταν τα κόκκινα γράμματα που φιλοτέχνησαν πρόχειρα ένα λευκό τοίχο στο κέντρο υποδοχής και φιλοξενίας στην Κοφίνου. Ένα απόσταγμα πόνου από την βίαιη εγκατάλειψη μιας πατρίδας που πιθανόν να μην ξανασυναντήσουν ποτέ.

1. Η συνέχιση των συγκρούσεων και της βίας στη Συρία, ένας εμφύλιος πόλεμος με πολλές διεθνείς διαστάσεις, άνθρωποι κυνηγημένοι από τον συνεχή κίνδυνο απώλειας της ζωής τους, της δίωξης, της τιμωρίας, ψάχνουν για ένα καταφύγιο. Ένα άσυλο που θα τους δώσει προστασία και την αναγνώριση του ανθρώπινου δικαιώματος στην ελευθερία και την ασφάλεια.
2. Οι άνθρωποι σε τροχιά, η νέα γενιά προσφύγων, που διαφεύγουν από πόλεμο ή διώξεις, άνθρωποι κυνηγημένοι από το παρόν τους, στοχεύοντας στο μέλλον τους, αναζητούν μια νέα πατρίδα, και η Κύπρος, τόσο εξαιτίας της γεωγραφικής της θέσης, όσο και εξαιτίας της ιδιότητάς της ως κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεν θα μπορούσε να αποτελέσει εξαίρεση.
3. Η προστασία των ατόμων αυτών, δεν απορρέει μόνο από την αλληλεγγύη που δίνει την ανθρωπότητα αλλά αποτελεί συνάμα νομική δέσμευση των κρατών, η οποία απορρέει τόσο από το διεθνές όσο και από το Ευρωπαϊκό δίκαιο, αρχής γενομένης από τη Σύμβαση της Γενεύης για το Καθεστώς των Προσφύγων του 1951, όπως συμπληρώθηκε με το Πρωτόκολλο του 1967, η οποία έχει κυρωθεί και από την Κυπριακή Δημοκρατία.
4. Το άσυλο αποτελεί ένα πανάρχαιο θεσμό με προέχοντα ανθρωπιστικό χαρακτήρα που παρέχεται από το κράτος σε ένα άτομο που κινδυνεύει.¹ Παρ' ότι δεν αποτελεί ατομικό δικαίωμα, εν τούτοις δημιουργεί υποχρέωση σε κάθε κράτος που έχει κυρώσει διεθνείς συμβάσεις, όπως η σύμβαση της Γενεύης του 1951, καθιερώνοντας δυο βασικές δεσμεύσεις: Της αρχής της μη απέλασης και της αρχής της μη επαναπροώθησης του αιτούντος ασύλου.

¹ Δικαιώματα του Ανθρώπου ,Ν.Ζαϊκου Μ.Βαγια Β .Γραμματικά Μ.Σαρρηγιανιδη Ι.Περβου

5. Ειδικότερες ρυθμίσεις αναφορικά με την υποδοχή και στήριξη των ατόμων που αιτούνται διεθνή προστασία ακολούθησαν και στο Ενωσιακό Δίκαιο και ειδικότερα στις διατάξεις των πρώτων οδηγιών 2005/85 /ΕΚ και 2003/9/ΕΚ που οδήγησαν τελικά στις Οδηγίες 2013/33/ΕΕ και 2013/32/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Ιουνίου 2013, σχετικά με τις διαδικασίες ασύλου και τις συνθήκες υποδοχής .
6. Στην Κύπρο από το 2004, λειτουργεί **το Κέντρο Υποδοχής και Φιλοξενίας Αιτητών Διεθνούς Προστασίας στην Κοφίνου**. Η ανέγερση του έγινε για σκοπούς φιλοξενίας των προσώπων που υποβάλουν γραπτή αίτηση για παροχή διεθνούς προστασίας, ώστε να εξασφαλίζονται οι υλικές συνθήκες πρώτης φιλοξενίας τους.
7. Δεδομένου του ρόλου και των αρμοδιοτήτων μου ως *Εθνική Ανεξάρτητη Αρχή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων*, και με αφορμή την επίσκεψη μου στο χώρο φιλοξενίας στην Κοφίνου όσο και δημοσιεύματα σε σχέση με τις συνθήκες διαβίωσης ατόμων που φιλοξενούνται στο Κέντρο, και συζητήσεις που λαμβάνουν χώρα ενώπιον της Βουλής των Αντιπροσώπων γύρω από το θέμα, έκρινα σκόπιμο και αναγκαίο να προβώ στην παρούσα Τοποθέτηση.

II. ΕΡΕΥΝΑ - ΔΙΑΠΙΣΤΩΣΕΙΣ

8. Στις 24 Ιανουαρίου 2018, πραγματοποίησα μαζί με τον Αντιπρόσωπο της Υπάτης Αρμοστείας των ΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Κύπρο επίσκεψη στο Κέντρο Υποδοχής και Φιλοξενίας Αιτητών Διεθνούς Προστασίας στην Κοφίνου (Κέντρο). Ακολούθησε επίσκεψη Λειτουργών του Γραφείου μου στο Κέντρο, στις 23 Φεβρουαρίου 2018, στην παρουσία Λειτουργού της Υπηρεσίας Ασύλου. Σημειώνεται, δε, ότι η επίσκεψη των Λειτουργών του Γραφείου μου πραγματοποιήθηκε μετά από τα επεισόδια που έλαβαν χώρα στις 16 Φεβρουαρίου 2018 εντός του Κέντρου και ήταν σε θέση να διαπιστώσουν εν μέρει τις όποιες ζημιές είχαν προκληθεί .

9. Επιπρόσθετα, στα πλαίσια της έρευνάς μου, με επιστολή μου ημερ. 5 Μαρτίου, 2018, έθεσα υπόψη των Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας (ΥΚΕ) συγκεκριμένα ερωτήματα σε σχέση με το ρόλο και τις αρμοδιότητές τους στην παροχή στους φιλοξενούμενους του Κέντρου υλικών συνθηκών υποδομής και στήριξης, ιδιαίτερα όσων ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες. Είχα, ειδικότερα, ζητήσει όπως οι θέσεις των ΥΚΕ διαβιβαστούν στο Γραφείο μου εντός επτά (7) ημερών από τη λήψη της σχετικής επιστολής μου.
10. Πιο κάτω, καταγράφονται τα όσα μας αναφέρθηκαν από την εκπρόσωπο της Υπηρεσίας Ασύλου σε σχέση με τις συνθήκες που επικρατούσαν στο Κέντρο, οι διαπιστώσεις του Γραφείου μου από τις επισκέψεις μας στον χώρο, αλλά και διαπιστώσεις μας από άλλα στοιχεία/έγγραφα που τέθηκαν υπόψη μας.

A. Πληθυσμός Κέντρου

Το Κέντρο έχει χωρητικότητα 400 ατόμων (κλίνες). Ωστόσο, επειδή σε αυτό διαμένουν και οικογένειες, στις οποίες παραχωρούνται αποκλειστικά ένα ή και δύο σπιτάκια, εκ των πραγμάτων υπάρχουν κενές κλίνες που δεν μπορούν να καταληφθούν.

Στις 23 Φεβρουαρίου 2018, ημερομηνία επίσκεψης των Λειτουργών του Γραφείου μου:

- Ο πληθυσμός του Κέντρου ήταν περίπου 280 άτομα. Συγκεκριμένα, διέμεναν εκεί, περίπου 70 γυναίκες, 140 άντρες και 77 παιδιά ηλικίας κάτω των 18. Αρκετά από τα παιδιά ήταν κάτω των 14 ετών, ενώ 10 από αυτά είχαν ηλικία κάτω του ενός έτους.
- Όλα τα παιδιά σχολικής ηλικίας φοιτούσαν σε δημόσια σχολεία της περιοχής.
- Παρόλο που το Κέντρο λειτουργεί για φιλοξενία αιτητών διεθνούς προστασίας, σε αυτό διέμεναν και άτομα που είχαν εξασφαλίσει καθεστώς προστασίας. Περίπου 80 από τους διαμένοντες είχαν εξασφαλίσει καθεστώς πρόσφυγα και 55, περίπου, είχαν εξασφαλίσει καθεστώς συμπληρωματικής προστασίας. Αρκετοί, δε, από τους διαμένοντες, φιλοξενούνταν ήδη εκεί για διάστημα πέραν των έξι (6) μηνών.

- Άτομα που είχαν εξασφαλίσει καθεστώς παρέμεναν στο Κέντρο είτε γιατί ανέμεναν την έγκριση των αιτήσεών τους για παροχή Ελάχιστου Εγγυημένου Εισοδήματος (Ε.Ε.Ε) είτε γιατί αντιμετώπιζαν μεγάλες δυσκολίες στην εξεύρεση οικίας εκτός Κοφίνου.

B. Παρεχόμενες Υπηρεσίες

(i) Σίτιση

- Στους διαμένοντες στο Κέντρο προσφέροντο τρία (3) γεύματα ημερησίως. Η σίτιση παρεχόταν από ιδιωτική εταιρεία και ήταν προσαρμοσμένη στις ανάγκες του πληθυσμού του Κέντρου. Παράπονα/επισημάνσεις των διαμενόντων σε σχέση με την ποιότητα και την ποσότητα του φαγητού είχαν μεταφερθεί στην εταιρεία και έγιναν ανάλογες συστάσεις.
- Αρκετοί από τους διαμένοντες χρησιμοποιούσαν επιπλέον, αρκετά συχνά τις κοινόχρηστες κουζίνες του Κέντρου για να μαγειρεύουν.

(ii) Καθαριότητα

- Στο Κέντρο εργοδοτούνταν 3 καθαρίστριες (δύο το πρωί και μια το απόγευμα).
- Η συλλογή των σκουβάλων γινόταν 2 φορές την εβδομάδα.
- Σημειώνεται ότι, κατά τις επισκέψεις μας, παρατηρήθηκαν σκουπίδια πεταγμένα μέσα σε σακούλες έξω από τα δωμάτια των διαμενόντων.
- Το 2018 προγραμματίζεται να τοποθετηθεί στο Κέντρο «συμπιεστής σκουπιδιών», έργο που συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση.

(iii) Ιατρική Φροντίδα/Στήριξη

- Στο Κέντρο απασχολείτο ένας νοσηλευτής από το πρωί μέχρι το μεσημέρι (7:00.πμ -1:00.μμ) σε πενθήμερη βάση (Δευτέρα μέχρι Παρασκευή). Σημειώνεται ότι παλαιότερα, υπήρχε 24ωρη νοσηλευτική παρουσία, 7 μέρες την εβδομάδα.

- Δεν υπήρχε παρουσία γιατρού στο Κέντρο. Οι διαμένοντες σε αυτό, είχαν πρόσβαση σε ιατρικές υπηρεσίες στο Ιατρικό Κέντρο Κοφίνου ή στα Δημόσια Νοσοκομεία. Σημειώνεται ότι μέχρι, πρόσφατα, γιατρός επισκεπτόταν το Κέντρο καθημερινά.
- Το Κέντρο επισκέπτονταν νοσηλεύτης των Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας μια (1) φορά τη βδομάδα και Κλινικός Ψυχολόγος τρεις (3) φορές τη βδομάδα.
- Στο Ιατρικό Κέντρο Κοφίνου υπήρχε διαθέσιμος και Ψυχίατρος για τις ανάγκες του Κέντρου, μια φορά τη βδομάδα (κάθε Δευτέρα).
- Έκτακτα περιστατικά που έχρηζαν άμεσου χειρισμού μεταφέρονταν με ταξί στο νοσοκομείο μετά από σχετική έγκριση, ενώ σε περιπτώσεις δυσκολίας στη μετακίνηση ασθενή, καλείτο ασθενοφόρο.

(iv) Παροχή επιδομάτων/διευκολύνσεων

- Στους διαμένοντες αιτητές παραχωρείτο, σε μηνιαία βάση, επίδομα €40 και €10 επιπλέον για κάθε εξαρτώμενο, κατηγορία που περιλαμβάνει και τις γυναίκες. Τα ποσά αυτά έχουν ήδη αυξηθεί μετά την απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου σε €100 και επιπλέον €50 για κάθε εξαρτώμενο.
- Τους παραχωρείτο, επίσης, κάρτα για διακίνηση με τα δημόσια λεωφορεία για δωρεάν απεριόριστες διαδρομές από το Κέντρο προς Λάρνακα, όπως και εισιτήρια για διαδρομές προς Λευκωσία για σκοπούς επίσκεψης σε δημόσια υπηρεσία.
- Στα άτομα που είχε παραχωρηθεί καθεστώς, η καταβολή των €40 διακόπτετο.

(v) Κοινωνική στήριξη

- Στο Κέντρο, απασχολείτο Κοινωνική Λειτουργός του Συμβουλίου Κοινοτικής Ευημερίας (ΣΚΕ) Κοφίνου, η οποία καλείτο να διαχειριστεί ζητήματα που απασχολούν της διαμένοντες σε καθημερινή βάση.
- Οι ΥΚΕ δεν είχαν θεσμοθετημένη και τακτική παρουσία στο Κέντρο.

(vi) European Asylum Support Office

- Τις προσπάθειες των προσώπων που στελεχώνουν το Κέντρο συνέδραμαν και Λειτουργοί του EASO (*European Asylum Support Office*), υπηρεσία στις Ε.Ε. Ειδικότερα, ο EASO, έχει εμπειρογνωμοσύνη σε θέματα υποδοχής αιτητών και αξιολόγησης των αιτήσεών τους.

Γ. Υλικές Υποδομές

- Το Κέντρο, όπως προαναφέρθηκε, διαθέτει 400 κλίνες και οι φιλοξενούμενοι σε αυτό διαμένουν σε λυόμενα σπιτάκια τα οποία διαθέτουν κλιματιστικά ζεστού και κρύου αέρα.
- Στην είσοδο του Κέντρου, έχουν τοποθετηθεί μηχανήματα εξωτερικής άθλησης καθώς και ένα μεγάλο κίосκι (στεγασμένος χώρος).
- Το Κέντρο είναι χωρισμένο σε δύο τμήματα. Στο ένα διαμένουν οι μονήρεις και στο άλλο οι οικογένειες με παιδιά.
- Στο πρώτο τμήμα, πέραν των σπιτιών, υπάρχουν κοινές τουαλέτες/μπάνια (ξεχωριστά για άνδρες και γυναίκες), κοινές κουζίνες και ειδικό δωμάτιο για εκδήλωση της θρησκευτικής τους ελευθερίας (δωμάτιο προσευχής).
- Κατά την επίσκεψη μας στο Κέντρο, παρατηρήθηκαν κακές συνθήκες στις κοινόχρηστες κουζίνες και τα μπάνια (π.χ. ασυντήρητες ντουζιέρες, χωρίς κουρτίνα, πόρτες που δεν κλειδώνουν).
- Στο δεύτερο όμως τμήμα του Κέντρου, στο οποίο διαμένουν οικογένειες τα σπίτια διαθέτουν δικό τους μπάνιο και τουαλέτα.
- Επίσης, στο τμήμα αυτό υπάρχει παιδική χαρά όπου απασχολούνται μικρά παιδιά.
- Σε συγκεκριμένο χώρο του Κέντρου αποθηκεύονται είδη για βρέφη (π.χ πάνες, ρουχισμός), τα οποία προμηθεύουν Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και εθελοντές, ενώ το Κέντρο διαθέτει και χώρο που λειτουργεί ως βιβλιοθήκη και σε αυτόν υπάρχουν εγκαταστημένοι υπολογιστές.
- Εξαιτίας των επεισοδίων της 16^{ης} Φεβρουαρίου 2018, είχαν δημιουργηθεί στο Κέντρο αρκετές υλικές ζημιές (π.χ. καταστροφή

υπολογιστών, ζημιές στον κεντρικό server με αποτέλεσμα τη διακοπή της πρόσβασης στο διαδίκτυο, μη λειτουργία των σταθερών τηλεφώνων, καταστροφή των θερμόλουτρων, καταστροφή των μεγαφώνων, ζημιές σε κουζίνες).

- Κατά το χρόνο της επίσκεψης των Λειτουργών του Γραφείου μου στο Κέντρο, γινόταν καταγραφή των ζημιών από τα Δημόσια Έργα και τον εργολάβο του χώρου, ώστε να επιδιορθωθούν άμεσα, σύμφωνα με σχετικές οδηγίες που δόθηκαν.
- Αναμένετο μάλιστα η εγκατάσταση έξι (6) καινούργιων κουζινών την βδομάδα μετά την επίσκεψη, ενώ οι περισσότερες παλιές σπασμένες κουζίνες είχαν ήδη απομακρυνθεί με σκοπό να αντικατασταθούν.
- Το αποχετευτικό σύστημα του Κέντρου παραμένει προβληματικό, ζήτημα που είχε εντοπισθεί και επισημανθεί και σε προηγούμενη παρέμβαση μας.
- Κατά την επίσκεψη των Λειτουργών μου στο χώρο, η αποχέτευση, η οποία βρίσκεται στο τμήμα του Κέντρο στο οποίο διαμένουν οικογένειες, είχε ελαφριά δυσοσμία και υπερχειλίση.
- Σε εκείνη τη φάση, πραγματοποιείτο καθαρισμός της αποχέτευσης με βυτιοφόρο δύο (2) φορές την ημέρα για σκοπούς προσωρινής επίλυσης του προβλήματος στο μέτρο του δυνατού, ενώ μελετούνταν το ενδεχόμενο επιδιορθώσεων που αναμένεται να απαμβλύνουν το πρόβλημα.
- Από τον περασμένο χρόνο, όταν παρατηρήθηκε το πρόβλημα, προωθήθηκαν διαδικασίες για «οριστική επίλυσή του» με τη δημιουργία βιολογικού σταθμού επεξεργασίας λυμάτων. Στο παρόν στάδιο, έχει ολοκληρωθεί η σχετική μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων και πρόκειται να προκηρυχθεί διαγωνισμός, μέσα στο 2018. Το έργο θα συγχρηματοδοτηθεί από ευρωπαϊκά ταμεία.

Δ. Φιλοξενία Ευάλωτων ομάδων

- Στο Κέντρο διαμένουν και άτομα που παρουσιάζουν ιδιαίτερο καθεστώς ευαλωτότητας και χρήζουν ειδικότερης στήριξης.
- Η απομακρυσμένη από αστικά κέντρα τοποθεσία του Κέντρου και κυρίως οι ελλείψεις επαρκούς και ειδικά καταρτισμένου προσωπικού μέχρι την ημερομηνία των επισκέψεων μας, για να ανταποκριθεί στις ειδικές ανάγκες τέτοιων ομάδων προσώπων, αποτελούν λόγους για τους οποίους το Κέντρο δεν μπορούσε να θεωρηθεί κατάλληλο για ευάλωτα άτομα.
- Κατά το στάδιο εκείνο, η ειδικότερη στήριξη ευάλωτων προσώπων που διαμένουν στο Κέντρο, γίνεται κυρίως από την Κλινική Ψυχολόγο που, όπως προαναφέρθηκε, επισκεπτόταν το Κέντρο τρεις φορές την εβδομάδα. Όπου, δε, ήταν αναγκαίο, πραγματοποιείτο παραπομπή περιστατικών σε Νοσοκομείο.
- Σε σχέση με τον εντοπισμό ευάλωτων προσώπων, η Λειτουργός της Υπηρεσίας Ασύλου σημείωσε ότι, στις περιπτώσεις που συμπληρώνονται αιτήσεις για διεθνή προστασία από Αστυνομικούς της Υπηρεσία Αλλοδαπών και Μετανάστευες, οι τελευταίοι καταγράφουν τους αιτητές που έκδηλα ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες (π.χ. άτομα με αναπηρία, μονήρεις γυναίκες με παιδιά). Αυτές οι αιτήσεις τυγχάνουν χειρισμού με προτεραιότητα, ενώ το επιμέρους στοιχείο ευαλωτότητας συνεκτιμάται στην επιλογή του ατόμου που θα πραγματοποιήσει τη συνέντευξη στα πλαίσια της διαδικασίας εξέτασης του αιτήματος.

E. Διαχείριση Κέντρου

- Όπως είχαμε λάβει γνώση, είχαν προωθηθεί διαδικασίες προσφορών, για σκοπούς ανάθεσης της διαχείριση της λειτουργίας του Κέντρου σε ιδιωτικό φορέα, σε πιο μόνιμη βάση και από κατάλληλο προσωπικό.
- Λόγω της καθυστέρησης που παρατηρείτο στην ολοκλήρωση των διαδικασιών, η διαχείριση της λειτουργίας του Κέντρου γινόταν με μικρής διάρκειας συμβόλαια σε ιδιωτικούς φορείς.
- Μέχρι και τις 10 Μαρτίου 2018, τη διαχείριση λειτουργίας του Κέντρου, υπό την εποπτεία της Υπηρεσίας Ασύλου είχαν το Συμβούλιο

Κοινοτικής Ευημερίας (ΣΚΕ) Κοφίνου και η εταιρεία Ilarchos Security.

ΣΤ. Στήριξη σε άτομα που εξέρχονται του Κέντρου

- Στις περιπτώσεις αιτητών που αποφασίζεται να εξέλθουν του Κέντρου (ή δεν παραπέμπονται εκεί λόγω πληρότητας ή ειδικών περιστάσεων, π.χ. εγκυμοσύνη, αναπηρία κτλ.), παρέχεται στήριξη για κάλυψη των υλικών συνθηκών υποδοχής τους διά μέσω των ΥΚΕ.
- Μέχρι το 2013, η στήριξη παραχωρούνταν υπό τη μορφή δημοσίου βοηθήματος, κατά τον ίδιο τρόπο που παραχωρούνταν σε Κύπριους και Ευρωπαίους πολίτες. Ωστόσο, από τον Αύγουστο του 2013, κατόπιν τροποποίησης της σχετικής νομοθεσίας,² οι υλικές συνθήκες υποδοχής των αιτητών ασύλου που διαμένουν εκτός του Κέντρου δύνανται να καλύπτονται, συνολικά ή μερικώς, με κουπόνια. Έκτοτε, οι υλικές συνθήκες υποδοχής παραχωρούνται συνδυαστικά με κουπόνια, (τα οποία εξαργυρώνονται σε συμβαλλόμενες με τις ΥΚΕ επιχειρήσεις), με την καταβολή μικροποσού μετρητών για λοιπά έξοδα (ηλεκτρισμού, νερού κτλ.) και με την παραχώρηση επιδόματος ενοικίου απευθείας στον ιδιοκτήτη της οικίας.
- Προϋπόθεση για χορήγηση της βοήθειας είναι να μην διαθέτουν οι αιτητές επαρκείς πόρους συντήρησης και να μην υπάρχει η δυνατότητα φιλοξενίας τους στο Κέντρο.
- Μετά τους πρώτους 9 μήνες, για τη συνέχιση της στήριξης, απαιτείται όπως οι αιτητές εγγράφονται στο Μητρώο Αναζητούντων Απασχόληση και παραπέμπονται σε θέσεις εργασίας σε συγκεκριμένους τομείς απασχόλησης που αποφασίζονται από τον εκάστοτε Υπουργό Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων. Στην παρούσα φάση, η πρόσβαση στην αγορά εργασίας επιτρέπεται στη γεωργία, κτηνοτροφία, αλιεία, μεταποίηση, διαχείριση αποβλήτων και σε συγκεκριμένους τομείς του εμπορίου (πχ. καθαρισμό εξωτερικών χώρων, διανομή φαγητού κ.ά.)

III. ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

² Περὶ Προσφύγων (Συνθήκες Υποδοχής Αιτητών) Τροποποιητικοί Κανονισμοί του 2013 (ΚΔΠ 255/2013).

11. Στο εθνικό μας δίκαιο, τα ζητήματα που αφορούν στα δικαιώματα των αιτητών ασύλου και των προσφύγων, διέπονται από τις διατάξεις του περί Προσφύγων Νόμου³. Στο Νόμο αυτό έχουν ενσωματωθεί, μετά από σχετική τροποποίηση που έγινε το 2016⁴, οι διατάξεις της Οδηγίας 2013/33/ΕΕ, οι οποίες ρυθμίζουν ειδικά τα ζητήματα που αφορούν την υποδοχή των αιτούντων διεθνή προστασία και των συνθηκών υποδοχής που πρέπει να τους παρέχονται από κράτη μέλη της Ε.Ε.
12. Η διακριτική ευχέρεια που είχαν τα κράτη μέλη για την εφαρμογή της πρώτης οδηγίας για τις συνθήκες υποδοχής, δημιούργησε ανισότητες μεταξύ των κρατών ως προς το βαθμό προστασίας που παρέχει το κάθε ένα. Ως εκ τούτου κατέστη αναγκαίο με την Οδηγία που ακολούθησε την 26η Ιουνίου το 2013, να καθοριστούν λεπτομερείς κανόνες σε κάποια ζητήματα που οδήγησαν τελικά σε περισσότερη ομοιογένεια ως προς το χειρισμό των αιτούντων διεθνούς προστασίας από όλα τα κράτη μέλη.
13. Σε γενικό επίπεδο, σύμφωνα με την σχετική Οδηγία, τα κράτη μέλη μεριμνούν για την παροχή υλικών συνθηκών υποδοχής στους αιτητές διεθνούς προστασίας, οι οποίες θα πρέπει να τους εξασφαλίζουν **«επαρκές βιοτικό επίπεδο που να διασφαλίζει τη συντήρησή τους και να προστατεύει τη σωματική και ψυχική τους υγεία»**.⁵ Οι βασικές προϋποθέσεις που καθορίζονται στην προαναφερόμενη Οδηγία, είναι, μεταξύ άλλων, οι εξής:
- Κατάλληλη στέγαση και στελέχωση των χώρων φιλοξενίας με καταρτισμένο προσωπικό.
 - Διευκόλυνση της συμμετοχής όσων διαμένουν σε Κέντρο Φιλοξενίας στη διαχείριση της ζωής τους.
 - Προστασία στον χώρο φιλοξενίας από βιαιοπραγίες και βία που έχει σχέση με το φύλο, συμπεριλαμβανομένης της σεξουαλικής κακοποίησης/ παρενόχλησης.
 - Ενημέρωση των αιτητών για τα δικαιώματα, τις υποχρεώσεις τους και τις προβλεπόμενες παροχές.
 - Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, η οποία περιλαμβάνει, τουλάχιστον, τις πρώτες βοήθειες και την αναγκαία θεραπεία ασθενειών και σοβαρών πνευματικών διαταραχών.
 - Διαδικασία εκτίμησης και αξιολόγησης των ειδικών αναγκών υποδοχής των ευάλωτων προσώπων και παροχή υποστήριξης

³ Περί Προσφύγων Νόμος του 2000.

⁴ Με τον περί Προσφύγων (Τροποποιητικό) Νόμο του 2016 [N. 105(I)/2016].

⁵ Άρθρο 17, παράγραφοι 1 και 2 της Οδηγίας 2013/33/ΕΕ.

και παρακολούθησης της κατάστασής τους. (Σημειώνεται ότι, ως ευάλωτα πρόσωπα θεωρούνται, βάσει της Οδηγίας, οι ανήλικοι, οι ασυνόδευτοι ανήλικοι, τα θύματα εμπορίας ανθρώπων, τα άτομα με σοβαρές ασθένειες, τα άτομα με πνευματικές διαταραχές και τα άτομα που έχουν υποστεί βασανιστήρια, βιασμό ή άλλες σοβαρές μορφές ψυχολογικής, φυσικής ή σεξουαλικής βίας, όπως γυναίκες θύματα ακρωτηριασμού των γεννητικών οργάνων.)

- Ιατρική ή άλλη συνδρομή στα πρόσωπα με ειδικές ανάγκες υποδοχής, συμπεριλαμβανομένης της κατάλληλης ψυχιατρικής περίθαλψης.
- Πρόσβαση στο εκπαιδευτικό σύστημα.
- Υπό όρους, πρόσβαση στην αγορά εργασίας και σε επαγγελματική κατάρτιση.
- Συντονισμός μεταξύ των αρμόδιων αρχών.

14. Ο περί Προσφύγων Νόμος ορίζει την Υπηρεσία Ασύλου ως αρμόδια αρχή για τη λειτουργία κέντρων φιλοξενίας αιτητών διεθνούς προστασίας, στην αποκλειστική αρμοδιότητα της οποίας εμπίπτει η παραπομπή και η λήξη φιλοξενίας αιτητών στο Κέντρο.⁶ Παράλληλα, ο Νόμος παρέχει στην Υπηρεσία τη δυνατότητα να εκμισθώνει υπηρεσίες άλλων οργανισμών για τη διαχείριση της λειτουργίας των κέντρων φιλοξενίας, διατηρώντας, όμως, την υποχρέωση για επίβλεψη της ομαλής λειτουργίας τους και της ορθής εφαρμογή της νομοθεσίας,

15. Σύμφωνα με τον Νόμο, οι βασικές αρχές που διέπουν τη λειτουργία κέντρου φιλοξενίας είναι ⁷:

- (α) **Η εξασφάλιση στους αιτητές επαρκούς βιοτικού επιπέδου, το οποίο να διασφαλίζει τη συντήρησή τους και να προστατεύει τη σωματική και ψυχική τους υγεία.**
- (β) Η στέγαση ανύπανδρων γυναικών και ανδρών σε ξεχωριστά καταλύματα και η, κατά κανόνα, απαγόρευση παραπομπής ασυνόδευτων ανήλικων αιτητών.

⁶ Άρθρο 91Ε του Νόμου.

⁷ Άρθρο 91ΣΤ του Νόμου.

- (γ) Η **προσωρινότητα** της διαμονής των αιτητών μέχρι τη δημιουργία των απαραίτητων συνθηκών για τη διαμονή τους εκτός του κέντρου φιλοξενίας.
- (δ) Η ελεύθερη διακίνηση των αιτητών από και προς το Κέντρο φιλοξενίας.
16. Στο Νόμο καθορίζονται ακόμη «Κανόνες Λειτουργίας» των Κέντρων Φιλοξενίας⁸ οι οποίοι περιλαμβάνουν, την παραχώρηση επιδόματος (που καθορίζει το Υπουργικό Συμβούλιο), τη σίτιση σύμφωνα με τις διατροφικές συνήθειες των διαμενόντων, την παροχή δωρεάν μεταφοράς από και προς τα αστικά κέντρα, και την παροχή ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης. Περιλαμβάνουν ακόμη και συγκεκριμένες υποχρεώσεις εκ μέρους των αιτητών, ειδικότερα σε σχέση με τη διατήρηση των χώρων των Κέντρων καθαρών και τη συμμόρφωσή τους με τους εσωτερικούς κανονισμούς λειτουργίας των Κέντρων.
17. Παράλληλα, όμως, με το ορισμό της Υπηρεσία Ασύλου ως αρμόδιας αρχής για τη λειτουργία του Κέντρου, ο περί Προσφύγων Νόμος ορίζει τις ΥΚΕ ως υπεύθυνες να παρέχουν *υλικές συνθήκες υποδοχής* σε αιτητές και ειδικότερα να διασφαλίζουν σε αυτούς ένα επαρκές βιοτικό επίπεδο, το οποίο να εξασφαλίζει τη συντήρησή τους, αλλά και να προστατεύει τη σωματική και ψυχική τους υγεία.⁹ Η παροχή των υλικών συνθηκών υποδοχής σε Κέντρο Φιλοξενία είναι ένα από του τρόπους που προβλέπει ο Νόμος.¹⁰
18. Στη νομοθεσία προβλέπεται επίσης, για σκοπούς συντομότερης «**απεξάρτησης**» των αιτητών από το κέντρο φιλοξενίας, η συνδρομή των ΥΚΕ, (καθώς και άλλων δημόσιων αρχών), εφόσον τους ζητηθεί από την Υπηρεσία Ασύλου, στην στήριξη των αιτητών που διαμένουν στο Κέντρο «*αναφορικά με ψυχοκοινωνικά προβλήματα που αντιμετωπίζουν*» καθώς και «*ενημέρωση και στήριξη αναφορικά με την εξεύρεση κατάλληλης στέγης και εργασίας*»¹¹ Προβλέπεται, ακόμη, η

⁸ Άρθρο 9ΙΖ.

⁹ Άρθρο 9ΙΑ.-(1) Οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας παρέχουν υλικές συνθήκες υποδοχής σε αιτητές οι οποίοι διαμένουν στις ελεγχόμενες από την Κυβέρνηση της Δημοκρατίας περιοχές, ώστε να εξασφαλίζουν σε αυτούς επαρκές βιοτικό επίπεδο, ικανό να διασφαλίζει τη συντήρησή τους και να προστατεύει τη σωματική και ψυχική τους υγεία.

¹⁰ άρθρο 9ΙΔ.

¹¹ Άρθρο 9ΙΗ.

εμπλοκή των ΥΚΕ στη στήριξη αιτητών των οποίων - μετά από απόφαση της Υπηρεσίας Ασύλου - η φιλοξενία στο Κέντρο τερματίζεται¹².

19. Ιδιαίτερα σημαντικές, είναι οι διατάξεις της νομοθεσίας που προνοούν για την ειδικότερη μεταχείριση και στήριξη αιτητών που ανήκουν στις «ευάλωτες» κατηγορίες προσώπων¹³. Για τα άτομα αυτά, τα οποία φιλοξενούνται στο Κέντρο, προβλέπεται η ειδικότερη εκτίμηση των αναγκών τους από τους κοινωνικούς λειτουργούς και ψυχολόγους «που εργάζονται σε αυτό» και η ετοιμασία σχετικών εκθέσεων¹⁴. Υπάρχουν επίσης και άλλες και πρόνοιες του Νόμου, οι οποίες καθορίζουν τις ΥΚΕ αρμόδιες για τη στήριξη συγκεκριμένων ευάλωτων ομάδων αιτητών (χωρίς να εξαιρούνται εκείνοι που διαμένουν στο Κέντρο). Τέτοιες ομάδες είναι οι ανήλικοι αιτητές, τα θύματα βασανιστηρίων και ασυνόδευτοι ανήλικοι¹⁵.
20. Σημειώνω, τέλος ότι, σύμφωνα με τον Νόμο, το προσωπικό των κέντρων φιλοξενίας θα πρέπει να διαθέτει «κατάλληλη κατάρτιση» αναφορικά με τις ανάγκες των αιτητών, τόσο των ανδρών όσο και των γυναικών, αλλά και των ευάλωτων προσώπων που χρήζουν ειδικής μεταχείρισης.¹⁶
21. Σημαντικό δε στοιχείο που απορρέει από την οδηγία και απευθύνεται στα κράτη μέλη, είναι η ύπαρξη συντονιστικού μηχανισμού με τη συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων μερών ώστε να υπάρχει μια ολοκληρωμένη και αποτελεσματική προστασία με αμεσότητα στη αντιμετώπιση τόσο των καθημερινών όσων και των απρόβλεπτων προβλημάτων που δύναται να ανακύπτουν από την λειτουργία του κέντρου.

¹² Άρθρο 9ΙΘ.

¹³ Άρθρο 9ΚΓ.

¹⁴ Άρθρο 9ΚΔ.

¹⁵ Άρθρα: 9ΚΕ για ανήλικους, 10(1) για ασυνόδευτους ανήλικους και 9ΚΣΤ για θύματα βασανιστηρίων και βίας.

¹⁶ Άρθρο 9Κ

IV. ΠΡΟΣΦΑΤΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ

22. Οι συνθήκες διαβίωσης των φιλοξενούμενων στο Κέντρο απασχόλησαν και την *Κοινοβουλευτική Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και Ίσων Ευκαιριών Μεταξύ Ανδρών και Γυναικών* σε συνεδρία της ημερ. 12 Μαρτίου 2018, στην οποία συμμετείχε και το Γραφείο μου. Κατά τη συνεδρία, ο Προϊστάμενος της Υπηρεσίας Ασύλου, ανέφερε, μεταξύ άλλων, ότι είχε αποφασιστεί η υποβολή Πρότασης προς το Υπουργικό Συμβούλιο για σκοπούς αναδόμησης του τρόπου Λειτουργίας του Κέντρου και ανάληψη της ευθύνης διαχείρισής του από το κράτος, ώστε να επιλυθούν τα προβλήματα διοίκησης του Κέντρου, αλλά και για καλύτερο συντονισμό όλων των εμπλεκόμενων φορέων (Υπηρεσία Ασύλου, ΥΚΕ, Υπηρεσίες Υγείας και Παιδείας, Δημόσια Έργα, Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης κτλ).
23. Το Υπουργικό Συμβούλιο, σε συνεδρία του ημερ. **14 Μαρτίου 2018**, προχώρησε στη λήψη απόφασης σε σχέση με το θέμα, στη βάση σχετικής Πρότασης του Υπουργείου Εσωτερικών. Αντίγραφο, τόσο του Προσχεδίου της Απόφασης όσο και της σχετικής Πρότασης (Πρόταση με αρ. 464/2018), τέθηκαν υπόψη του Γραφείου μου. Μεταξύ άλλων στην Πρόταση, γίνεται καταγραφή των βασικών προκλήσεων που η Υπηρεσία Ασύλου αντιμετωπίζει στη διαχείριση του Κέντρου και αναφέρεται ότι, για την *«εύρυθμη λειτουργία»* του και για την αντιμετώπιση των προβλημάτων που διαπιστώνονται, θα πρέπει να προχωρήσει η **«ενίσχυση και η αναδιάρθρωση της στελεχιακής δομής»** του Κέντρου, **«καθώς και η συγκρότηση ενός διυπηρεσιακού Συντονιστικού Μηχανισμού.»**
24. Με την απόφασή του, το Υπουργικό Συμβούλιο ενέκρινε, μεταξύ άλλων, τα πιο κάτω:
- Τη στελέχωση/στήριξη του Κέντρου Υποδοχής και Φιλοξενίας στην Κοφίνου με τα ακόλουθα πρόσωπα¹⁷ :
 - **ένα** μόνιμο Λειτουργό με σταθερή φυσική παρουσία στο Κέντρο που θα ασκεί καθήκοντα **Διευθυντή**, τα οποία περιλαμβάνουν τη συνολική ευθύνη για την καθημερινή εύρυθμη και ομαλή λειτουργία του Κέντρου.

¹⁷ Στο Παράρτημα Ι της Πρότασης περιλαμβάνει αναλυτική περιγραφή των καθηκόντων

- **δύο Λειτουργούς της Υπηρεσίας Ασύλου**, που θα υποστηρίζουν το έργο του Διευθυντή και θα επισκέπτονται, εκ περιτροπής, το Κέντρο, με απασχόληση πέρα του ωραρίου της δημόσιας υπηρεσίας,
- **ένα Λειτουργό Διοικητικής Υποστήριξης/Βοηθό Διευθυντή**, που θα παρέχει υπηρεσίες μέσω αγοράς υπηρεσιών.
- **ένα κοινωνικό Λειτουργό των ΥΚΕ**, ως **Συντονιστή Λειτουργών Κοινωνικής Στήριξης**, ο οποίος θα τοποθετηθεί σε μόνιμη βάση στο Κέντρο και θα συντονίζει/επιπτεύει την παροχή κοινωνικής στήριξης των διαμενόντων και θα λειτουργεί ως σύνδεσμος με τις ΥΚΕ,
- **δύο κοινωνικούς Λειτουργούς**, που θα παρέχουν τις υπηρεσίες τους μέσω αγοράς υπηρεσιών, και, ενδεχομένως, επιπλέον τεσσάρων κοινωνικών λειτουργών σε περίπτωση που οι υπηρεσίες ΕΑΣΟ, δεν επαναρχίσουν στο Κέντρο, μετά την αποχώρησή τους λόγω των θλιβερών γεγονότων που έλαβαν χώρα με την δημιουργία κλίματος εκφοβισμού από συγκεκριμένα άτομα που φιλοξενούνταν εκεί.
- **έξι Λειτουργών εξυπηρέτησης**, που θα παρέχουν υπηρεσίες μέσω αγοράς υπηρεσιών,
- **συνεργείου για συντήρηση και επιδιορθώσεις**, που θα απασχολεί **τρία άτομα** (ωρομίσθιες θέσεις) στις ειδικότητες του χτίστη, ηλεκτρολόγου και υδραυλικού,
- **υπεύθυνο κτιρίου/αχθοφόρο/κλητήρα/αποθηκάριο**, που θα παρέχει υπηρεσίες μέσω αγοράς υπηρεσιών,
- **επτά ατόμων, υπεύθυνων καθαριότητας/βοηθών Κέντρου**, (αντί 3 που απασχολούνται σήμερα) που θα παρέχουν υπηρεσίες καθαρισμού μέσω αγοράς υπηρεσιών,
- **τριών Φυλάκων Ασφαλείας** σε 24ωρη βάση, μέσω αγοράς υπηρεσιών,
- αριθμού **Λειτουργών Υγείας** με καθημερινή παρουσία στο Κέντρο. Συγκεκριμένα, τη συνέχιση της καθημερινής παρουσίας νοσηλευτικού λειτουργού και της παροχής υπηρεσιών ψυχολόγου τουλάχιστον 3 φορές την εβδομάδα, και, επιπρόσθετα, την **καθημερινή επίσκεψη του Κέντρου από Γενικό Γιατρό και νοσηλεύτη Ψυχικής Υγείας**, και, την εβδομαδιαία επίσκεψη Επισκέπτη Υγείας.

- Τη συγκρότηση και λειτουργία **Συντονιστικού Μηχανισμού για τα Κέντρα Υποδοχής και Φιλοξενίας («Μηχανισμός»)**, με τη συμμετοχή όλων των κρατικών υπηρεσιών που εμπλέκονται στο σύστημα ασύλου, *«...για την αμεσότερη και αποτελεσματικότερη αντιμετώπιση των προβλημάτων που αναφύονται κατά τη διάρκεια της παραμονής των διαμενόντων στα Κέντρα, κατά το στάδιο της αποχώρησης/εξόδου και κατά το στάδιο της ένταξης των δικαιούχων διεθνούς προστασίας στην κυπριακή κοινωνία ...»*.

Ειδικότερα αποφασίστηκε όπως:

- Τον συντονιστικό ρόλο του Μηχανισμού έχει ο Προϊστάμενος της Υπηρεσίας Ασύλου.
 - Ο Μηχανισμός απαρτίζεται από εκπροσώπους των εμπλεκόμενων Υπουργείων (Εσωτερικών, Εργασίας, Πρόνοιας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξης, Παιδείας και Πολιτισμού, Υγείας), όπως και από την Αναθεωρητική Αρχή Προσφύγων.
 - Στον Μηχανισμό συμμετέχει με καθεστώς Παρατηρητή και συμβουλευτικό ρόλο η Υπάτη Αρμοστεία των ΗΕ για τους Πρόσφυγες στην Κύπρο, ενώ δύναται να καλούνται στις σχετικές συναντήσεις, εκπρόσωποι εθελοντών ή Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων.
 - Τη διαχείριση από τον Μηχανισμό θεμάτων που αφορούν στην έγκαιρη και κατάλληλη αντιμετώπιση των ευάλωτων περιπτώσεων ή ατόμων που χρήζουν ειδικής στήριξης, την πρόσβαση στην αγορά εργασίας, την ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και την πρόσβαση στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση, την έγκαιρη έκδοση απαιτούμενων πιστοποιητικών και εγγράφων, την αντιμετώπιση των δυσκολιών που προκύπτουν στη διαδικασία ανεύρεσης στέγης και τον επαναπατρισμό απορριφθέντων αιτητών/διαμενόντων στο Κέντρο.
- Την αύξηση του επιδόματος που παραχωρείται στους αιτητές ασύλου, σε μηνιαία βάση στο ποσό των €100, (αντί €40) το οποίο θα αυξάνεται κατά €50 μηνιαίως για κάθε εξαρτώμενο άτομο που διαμένει μαζί τους (αντί €10).

V. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ - ΘΕΣΕΙΣ - ΕΣΗΓΗΣΕΙΣ

25. Υπό το φως των εξελίξεων γύρω από το θέμα, εκφράζω, καταρχήν, την ικανοποίησή μου τόσο για την προώθηση Πρότασης ενώπιον του Υπουργικού Συμβουλίου σε σχέση με το Κέντρο Υποδοχής όσο και για την έκδοση σχετικής απόφασης από το Υπουργικό Συμβούλιο, ενέργειες τις οποίες χαιρετίζω.
26. Η εγκριθείσα από το Υπουργικό Συμβούλιο Πρόταση είναι ιδιαίτερα περιεκτική, η δε εφαρμογή της, έχω την άποψη ότι θα ενισχύσει τις υφιστάμενες κρατικές προσπάθειες για εξασφάλιση ενός ικανοποιητικού επιπέδου διαβίωσης και προστασίας των προσφύγων που φτάνουν στην Κύπρο ως στόχος που απορρέει από την σχετική Οδηγία.
27. Στα πλαίσια της έρευνάς, διαπιστώθηκε η, μέχρι σήμερα, ύπαρξη σημαντικών προβλημάτων και παθογενειών στη λειτουργία του Κέντρου.
28. Συγκεκριμένα, διαφάνηκαν προβλήματα/ελλείψεις σε σχέση με:
- τη διαχείριση της λειτουργίας του Κέντρου από ιδιωτικούς φορείς, στη βάση σύντομης διάρκειας συμβολαίων,
 - το επίπεδο συντήρησης των υλικοτεχνικών υποδομών του Κέντρου και την εξεύρεση έγκαιρων και μόνιμων λύσεων στα προβλήματα που παρουσιάζονται,
 - την παροχή επαρκών υπηρεσιών καθαριότητας στους κοινόχρηστους χώρους,
 - τη λειτουργία του Κέντρου για μεγάλα χρονικά διαστήματα σε συνθήκες πληρότητας με αποτέλεσμα τη δημιουργία εντάσεων και τη στέρηση δυνατότητας φιλοξενίας σε άλλα άτομα που την έχουν ανάγκη,
 - την έγκαιρη αναγνώριση ευάλωτων προσώπων και την κάλυψη των ειδικότερών τους αναγκών,
 - την παροχή επαρκούς ιατρικής φροντίδας και ψυχικής στήριξης,
 - τη μη ύπαρξη επαρκών προγραμμάτων για τη ψυχαγωγική, εκπαιδευτική ή/και δημιουργική απασχόληση των διαμενόντων στο Κέντρο,

- την παροχή επαρκούς υποστηρικτικού πλαισίου σε άτομα που εξέρχονται του Κέντρου, σε σχέση με την ομαλή ένταξή τους στην ευρύτερη κοινωνία και την ανεξάρτητη διαβίωσή τους εκτός Κέντρου,
- την έλλειψη επαρκούς συντονισμού μεταξύ των εμπλεκόμενων υπηρεσιών.

29. Στο επίκεντρο των προβλημάτων που διαπιστώθηκαν σε θέματα στήριξης, ήταν το γεγονός ότι οι Υπηρεσίες Κοινωνικής Ευημερίας, παρότι αποτελούν την κατά νόμο αρμόδια υπηρεσία να παρέχει κατάλληλες υλικές συνθήκες υποδοχής σε αιτητές διεθνούς προστασίας, δεν είχαν, μέχρι σήμερα, θεσμοθετημένη παρουσία στο Κέντρο, ενώ εμπλέκονταν μόνο εάν παρίστατο ανάγκη και εφόσον καλούνταν από την Υπηρεσία Ασύλου να παρέμβουν για συγκεκριμένη περίπτωση (ή στο βαθμό που εμπλέκονται ασυνόδευτα παιδιά). Η απουσία αυτή επηρέαζε αρνητικά το θέμα της διαχείρισης ζητημάτων που αφορούσαν σε καθημερινές δυσκολίες διαβίωσης των διαμενόντων στο Κέντρο, αλλά και της παροχής στήριξης που να συνδράμει ουσιαστικά την ενδυνάμωσή τους για έξοδο από το Κέντρο και ομαλότερη ένταξη στην κοινωνία.
30. Η υλοποίηση των όσων έχουν αποφασιστεί από το Υπουργικό Συμβούλιο, θα έχει θετικό αντίκτυπο σε πολλά επίπεδα. Καταρχήν, αναμένεται να βελτιώσει τη γενικότερη διοίκηση του Κέντρου, (μέσω της τοποθέτησης μόνιμου Διευθυντή σε αυτό και της πλαισίωσής του από αριθμό Λειτουργών διοικητικής υποστήριξης), και, να αναβαθμίσει τις υλικοτεχνικές του υποδομές, (μέσω κυρίως της παροχής υπηρεσιών από συνεργείο συντήρησης/επιδιορθώσεων και την αύξηση των υπεύθυνων καθαριότητας).
31. Σημαντική, επίσης, είναι η θεσμοθέτηση Λειτουργιών Εξυπηρέτησης σε ότι αφορά, μεταξύ άλλων, την ενημέρωση και την καθημερινή καθοδήγηση των διαμενόντων σχετικά με τη λειτουργία του Κέντρου και τις παρεχόμενες εκεί υπηρεσίες, όπως και στην εξασφάλιση της συμμετοχής τους σε θέματα που αφορούν τη διαβίωσή τους εκεί (π.χ. εμπλοκή τους σε θέματα καθαριότητας).
32. Ιδιαίτερη ικανοποίηση εκφράζω για την εξασφάλιση, μέσω της απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου, της θεσμοθετημένης, πλέον, μόνιμης παρουσίας των ΥΚΕ στο Κέντρο, κάτι που θα συνδράμει σημαντικά τη βελτίωση των παρεχόμενων υλικών συνθηκών υποδοχής και τη στήριξη των ατόμων που διαμένουν εκεί ώστε να είναι σε θέση, το

συντομότερη δυνατό, να εξέλθουν από το Κέντρο και να ενταχθούν στην κυπριακή κοινωνία.

33. Πολύ σημαντική, είναι επίσης η παροχή των κατάλληλων συνθηκών υποδοχής εντός του Κέντρου, και δεδομένων των ιδιαίτερων και ειδικών αναγκών του πληθυσμού του, την, μέσω της απόφασης του Υπουργικού Συμβουλίου, ενίσχυση των παρεχόμενων ιατρικών και νοσηλευτικών υπηρεσιών.
34. Το πρόβλημα με την έλλειψη επαρκούς συντονισμού μεταξύ των εμπλεκόμενων κρατικών υπηρεσιών, για στήριξη των διαμενόντων στο Κέντρο, αναμένω ότι θα επιλύσει η σύσταση **και ορθή λειτουργία** του *Συντονιστικού Μηχανισμού για τα Κέντρα Υποδοχής και Φιλοξενίας* (Μηχανισμός). Η σύσταση ενός τέτοιου Μηχανισμού δημιουργεί τις βάσεις για την παροχή έγκαιρης και κατάλληλης προστασίας και υποστήριξης σε όλες τις ομάδες του πληθυσμού των προσφύγων που φτάνουν στη Κύπρο, ειδικότερα εκείνων που παρουσιάζουν αυξημένα στοιχεία ευαλωτότητας και έχουν ειδικότερες και πιο σύνθετες ανάγκες υποδοχής.
35. Σε ότι αφορά ειδικά τον χειρισμό ευάλωτων προσώπων, σημειώνω συναφώς ότι, όπως έχει επισημανθεί από τον **Ευρωπαϊκό Οργανισμό Θεμελιωδών Δικαιωμάτων (FRA) της Ε.Ε.**, ο εντοπισμός τους και η αναγνώριση των ειδικότερων αναγκών τους, επιβάλλεται να γίνεται όσο το δυνατόν πιο σύντομα μετά την άφιξή τους στη χώρα υποδοχής, με τη βοήθεια εξειδικευμένου και καταρτισμένου προσωπικού, με τρόπο που είναι φιλικός προς τα παιδιά (εφόσον πρόκειται για ανήλικα πρόσωπα) και με παροχή νομικής, ιατρικής και ψυχολογικής υποστήριξης ανάλογης των ειδικών τους αναγκών. Για την επίτευξη αυτού του δύσκολου, και σύνθετου, στόχου, απαιτείται η συντονισμένη και εξειδικευμένη, ανάλογα με τις επί μέρους αρμοδιότητες, δράση όλων των αρμόδιων υπηρεσιών, κάτι που δεν γινόταν μέχρι σήμερα σε ικανοποιητικό βαθμό, αλλά που μπορεί, θεωρώ, να επιτευχθεί μέσα από, μεταξύ άλλων, τη δράση του **Συντονιστικού Μηχανισμού**.
36. Στόχος της Πολιτείας απέναντι στα άτομα που αιτούνται διεθνούς προστασία και φιλοξενούνται στο Κέντρο δεν πρέπει να εξαντλείται στις προσπάθειες για αναβάθμιση των συνθηκών διαβίωσης και του πλαισίου στήριξής τους εντός του Κέντρου.

37. Η συνεκτικότητα και αποτελεσματικότητα της πολιτικής του κράτους σε σχέση με τις συνθήκες υλικών υποδοχής των αιτητών διεθνούς προστασίας, θα πρέπει να αξιολογείται παράλληλα και σε σχέση με τις προοπτικές που δημιουργούνται στα πρόσωπα στα οποία θα αναγνωρισθεί, εντέλει, καθεστώς, όσον αφορά στη διαβίωσή τους στην τοπική κοινωνία.
38. Δεδομένου, δε, ότι οι διαμένοντες στο Κέντρο της Κοφίνου, είναι άτομα που είτε αναμένεται να τους αναγνωρισθεί το καθεστώς προστασίας είτε τους έχει ήδη αναγνωρισθεί, και άρα η παραμονή τους στην Κύπρο θα συνεχιστεί και εκτός του Κέντρου Φιλοξενίας, η απόδοση της αναγκαίας έμφασης στη χάραξη και εφαρμογή ουσιαστικών και αποτελεσματικών πολιτικών ένταξης και κοινωνικής ενσωμάτωσης είναι επιβεβλημένη.
39. Η έρευνά έχει καταδείξει ότι, παρόλο που οι συνθήκες διαβίωσης στο Κέντρο δεν είναι οι ιδανικότερες, οι δυσκολίες που συχνά αντιμετωπίζουν τα άτομα που εξέρχονται του Κέντρου στην αναζήτηση και εξεύρεση στέγης και εργασίας, είναι στοιχεία που, συχνά, τα οδηγούν στο να ζητήσουν την επιστροφή τους σε αυτό. Το φαινόμενο αυτό, είναι αλληλένδετο, με τις ελλείψεις που υπάρχουν στις δομές στήριξης εκτός Κέντρου, ειδικότερα προς τα άτομα στα οποία έχουν ακόμη το καθεστώς του αιτητή. Ιδιαίτερα περιοριστικό, σε ότι αφορά τη δυνατότητα εξεύρεσης στέγης, φαίνεται να είναι, υπό τις σημερινές συνθήκες, το επίδομα ενοικίου των €100 το οποίο παρέχεται σε αιτητές ασύλου από τον Αύγουστο του 2013.
40. Η ανάγκη για γρήγορη εξέταση των αιτήσεων για άσυλο είναι επίσης ένας καθοριστικός παράγοντας ώστε το κέντρο φιλοξενίας από προσωρινή διάρκεια παραμονής να μην μετατρέπεται σε μια μετέωρη και τελικά μόνιμη κατάσταση.
41. Η απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου, μέσω της εξασφάλισης της παρουσίας Λειτουργών Κοινωνικής Στήριξης στο Κέντρο όσο και της δημιουργίας του Συντονιστικού Μηχανισμού, φαίνεται να δίνει την αναγκαία έμφαση και στην παροχή εφοδίων στους διαμένοντες στο Κέντρο για την ομαλή μετάβαση τους εκτός Κέντρου.
42. Η προώθηση ενεργειών για εξασφάλιση ενός τέτοιου πλαισίου στήριξης, και η ορθή λειτουργία του, θα δημιουργήσει συνθήκες ενδυνάμωσης των προσφύγων για σκοπούς ομαλής μετάβασής τους στην τοπική κοινωνία, αξιοπρεπούς και ανεξάρτητης διαβίωσής τους εκτός Κέντρου, αντιμετώπισης του φαινομένου της

περιθωριοποίησής τους, επίτευξης της ειρηνικής συνύπαρξής τους με τον υπόλοιπο πληθυσμό και, συνακόλουθα, διασφάλισης της κοινωνικής συνοχής.

43. Είναι αναγκαίο να υπογραμμιστεί ότι στο Κέντρο διαμένουν ανά πάσα στιγμή 300 περίπου άνθρωποι οι οποίοι αναγκαστήκαν να διαφύγουν από τις χώρες όπου γεννήθηκαν, αναζητώντας στην Κύπρο καταφύγιο και ασφάλεια από διώξεις ένοπλες συρράξεις και εμφυλίους πολέμους. Πολλοί από αυτούς παιδιά¹⁸, και άλλοι θύματα ακραίων μορφών βίας και εκμετάλλευσης. **Η υποχρέωση της Κυπριακής πολιτείας όπως και κάθε πολιτείας να διασφαλίσει στους ανθρώπους αυτούς ένα αξιοπρεπές επίπεδο ζωής δεν είναι μόνο νομική, αλλά και ηθική.**
44. Πέρα από την λήψη αποφάσεων σε σχέση με αλλαγές στη δομή, λειτουργία και διοίκηση του Κέντρου Υποδοχής, απαραίτητη είναι η λήψη των αναγκαίων ενεργειών για τη διασφάλιση της υλοποίησής τους, ώστε να βελτιωθεί, στην πράξη, το υφιστάμενο πλαίσιο στήριξης των διαμενόντων στο Κέντρο.
45. Κύρια προτεραιότητα που θα πρέπει να προωθηθεί από τις αρμόδιες αρχές, είναι ο σχεδιασμός και η υλοποίηση προγραμμάτων καθημερινών δραστηριοτήτων, κατάλληλων σε σχέση με το φύλο και την ηλικία, **με σκοπό την ψυχαγωγία, την ενίσχυση της δημιουργικότητας και των απάμβλυνση της ανίας** που οι διαμένοντες στο Κέντρο πιθανόν να βιώνουν, δεδομένων και των δυσκολιών πρόσβασής τους σε αστικά κέντρα λόγω της απομονωμένης τοποθεσίας του Κέντρου.
46. Σημαντικός δε παράγοντας κοινωνικής ενσωμάτωσης είναι η διασφάλιση της συχνής πρόσβασης των διαμενόντων και σε άλλα αστικά κέντρα (όχι μόνο στη Λάρνακα) και την προώθηση εκπαιδευτικών και ψυχαγωγικών προγραμμάτων εντός του Κέντρου (π.χ. εκμάθησης της ελληνικής γλώσσας, επαγγελματικής κατάρτισης/καθοδήγησης, δημιουργικής ψυχαγωγίας των παιδιών).
47. Γιατί μπορεί η επιστροφή στη πατρίδα που τους γέννησε να φαντάζει αδύνατη και να μην μπορεί να νιώσουν πως είναι να αγαπούν και να αγαπιούνται στα χώματα της, όπως τόσο εύστοχα έγραψαν με κόκκινα γράμματα στα τείχη του Κέντρου, μπορούν όμως να ζήσουν την ζέση μιας πατρίδας που τους αποδέχεται, αφού και αυτή γνωρίζει ήδη, για 44 χρόνια, το πόνο της προσφυγιάς .

¹⁸ Κατά την επίσκεψη Λειτουργών του Γραφείου Επιτρόπου Διοικήσεως στο Κέντρο στις 23 Φεβρουαρίου 2018, διέμεναν στο Κέντρο περίπου 70 παιδιά.

48. Υποβάλλω την παρούσα Τοποθέτηση στον Προϊστάμενο Υπηρεσίας Ασύλου, στη Διευθύντρια Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας, στον Διευθυντή Ιατρικών Υπηρεσιών και Υπηρεσιών Δημόσιας Υγείας και στον Διευθυντή Υπηρεσιών Ψυχικής Υγείας, με την εισήγηση όπως λάβουν κατάλληλα μέτρα, στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων τους, για την άμεση εξασφάλιση των όσων έχουν αποφασιστεί από το Υπουργικό Συμβούλιο.

Αντίγραφο της Τοποθέτησης διαβιβάζεται στους αρμόδιους Υπουργούς για σκοπούς ενημέρωσης.

Μαρία Στυλιανού-Λοττίδη
Επίτροπος Διοικήσεως και Προστασίας
και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
Εθνική Ανεξάρτητη Αρχή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων